

Iluzija o možnem napredku sistema soupravljanja prek »vsiljenega« socialnega dialoga

Apologeti t. i. sodobnega socialnega partnerstva, ki pa je v Sloveniji začelo v zadnjem času dobivati neke močno vprašljive, zlasti tudi povsem nedopustne »zakonodajalske« razsežnosti, so spomladi po nareku delodajalskih organizacij v parlamentu gladko zrušili nujno potreben in težko pričakovan naprednejši predlog Zakona o sodelovanju delavcev pri upravljanju (ZSDU-1), češ da predlagatelji (ZL s podporo sindikatov in Združenja svetov delavcev) o njem niso predhodno dosegli obveznega konsenza z delodajalci. Brez tega pa naj parlament bojda predloga sploh ne bi smel niti obravnavati, ker bi to rušilo edinstveno »harmonijo« sodobnega socialno-partnerskega modela razvoja družbenoekonomskega sistema. Sancta simplicitas! Naj si zdaj ti »socialni demagogi« v Vladi in Državnem zboru dobro pogledajo najnovejša pogajalska izhodišča ZDS – Združenja delodajalcev Slovenije za »novo reformo trga dela« (Delodajalec, 12/2016), s katerimi imajo organizirani delodajalci namen kreniti v socialni dialog (tudi glede prenove ZSDU). In vera v lastne pridige o domnevni »razvojni naprednosti« takšnega dialoga jih bo zagotovo v hipu minila.

Če ne, pa naj se grede z njimi kar sami pogajat, za zglede tistim, katerim danes pridigajo o svetosti »socialnega dialoga za vsako ceno«. Naj nam torej konkretno pokažejo, kako je mogoče iz tega ekstremno nazadnjaškega delodajalskega pogajalskega arzenala izpogajati nek vsaj približno »razvojno napreden« sistemski zakon, če lahko! Šele če in ko jim bo uspela ta »misija nemogoče«, jih bo spet mogoče jemati resno. Do takrat pa naj nam nehajo vsevprek vsiljevati – danes sistemsko že povsem izrojen – socialni dialog kot nekakšen univerzalen recept za (tudi normativno) urejanje prav vseh družbenoekonomskih razmerij med delom in kapitalom. Parlament pa naj, namesto da se glede tega lahkotno skriva za Ekonomsko socialnim svetom, končno spet prevzame svojo zakonodajno vlogo in odgovornost, za katero je bi ne nazadnje tudi izvoljen.

Ekstremno razvojno retrogradna izhodišča ZDS

Ko namreč eden od socialnih partnerjev javno predstavi in zagovarja tako ekstremna pogajalska iz-

hodišča, kot jih vsebujejo omenjeni aktualni predlogi ZDS za »novo reformo trga dela«, je vsak morebiten socialni dialog na to temo seveda lahko samo še navadna farsa s povsem predvidljivim izidom, vlada in parlament pa sta dolžna v splošnem družbenem interesu to preprosto presekat. Pogledajmo, kaj konkretno naj bi bile ključne spremembe veljavnega ZSDU:

- ukinitve vseh oblik sodelovanja predstavnikov delavcev v organih družb (predstavniki delavcev v NS/UO, delavski direktorji);
- ukinitve možnosti kakršnegakoli soodločanja svetov delavcev in na splošno omejitev participacije le na informiranje in posvetovanje, istočasno pa, kar je še posebej farsično, »uvesti jassen koncept materialne odgovornosti za sprejete odločitve (??) predstavnikov zaposlenih«;
- zvišanje spodnjega praga števila zaposlenih za oblikovanje kolektivnega delavskega predstavnštva zaposlenih (svet delavcev, delavski zaupnik), in sicer na 50 v podjetjih in 20 v podružnicah;

- dvig cenzusa udeležbe za veljavnost volitev v svet delavcev, in sicer na 60 % vseh delavcev z aktivno volilno pravico;
- podaljšanje roka, v katerem ni možno ponoviti morebitnih neuspelih volitev za svet delavcev itd.

Kdor vsaj malo pozna veljavni ZSDU, lahko seveda takoj ugotovi, da gre vse skupaj v smer radikalnega znižanja že obstoječih participacijskih pravic delavcev, namesto obratno.

Predvidljivi rezultati socialnega dialoga

Upošteva je klasične principe »pogajalske taktike« je cilj tako postavljenih pogajalskih izhodišč kajpak povsem jassen: ne dovoliti nikakršnega izboljšanja in napredka, ampak najmanj ohraniti status quo, po možnosti pa doseči celo določeno nazadovanje participacijskega položaja delavcev. Pod temi pogoji je seveda povsem jassen tudi končni izid morebitnih pogajanj na podlagi takšnih izhodišč. Prav to, torej nenehno krčenje pravic delavcev kot objektivno »šibkejšo stranke« v (sedanjem)

družbenoekonomskem sistemu, pa je hkrati **temeljna značilnost vseh socialnih sporazumov, pogodb in dogovorov**, ki so bili v zadnjih letih, zlasti po začetku velike gospodarske krize 2008 in pod njeno krinko, sprejeti v različnih oblikah in na različnih ravneh socialnega dialoga.

Znano je namreč, da v času kriz »pogajalska moč« delojemalskih organizacij močno upade. Ker pa sedanja kriza postaja stalnica, se je tudi – navidezno sicer enakopraven

ali drugačen sistem korporacijskega upravljanja, katerega del je (lahko ali pa tudi ne) tudi delavsko so-upravljanje, je namreč **ključ do večje ali manjše poslovne uspešnosti**. Številne poslovne študije namreč kažejo, da brez razvite delavske participacije danes ni več mogoče računati na visoko zavzetost (delovno motivacijo in organizacijsko pripadnost) zaposlenih, brez zavzetih zaposlenih pa ne na poslovno uspešnost, kar pomeni, da brez delavskega so-

v današnjih razmerah bi bilo to povsem nedopustno. Prav je seveda, če bi bili v postopku sprejemanja spremenjenega ZSDU-1 vsi socialni partnerji kot neposredni deležniki v procesu njegovega uresničevanja ustrezno »povprašani« za mnenje o posameznih konkretnih rešitvah (in so v danem primeru tudi bili), nikomur od njih pa ne bi smela biti priznana pravica »blokiranja« **naprednih rešitev** na temelju njegovih parcialnih interesov. Prav to pa je ključna značilnost pogajanj med socialnimi partnerji. Bogve, če se torej poslanci DZ v resnici sploh zavedajo, kakšno svetovno neumnost so izglasovali v zvezi z apriorno zavrnitvijo obravnave predloga ZSDU-1 na svoji junijski seji s sklicevanjem na potrebo po sodobnem socialnem dialogu.

Naj se gredo zdaj apologeti »socialnega dialoga za vsako ceno« za zgled kar sami pogajate z delodajalci in naj nam konkretno pokažejo, kako je mogoče iz tega ekstremno nazadnjaškega delodajalskega pogajalskega arzenala v praksi izpogajati nek vsaj približno »razvojno napreden« sistemski zakon, če lahko! Šele če in ko jim bo uspela ta »misija nemogoče«, jih bo spet mogoče jemati resno.

in brez dvoma tudi »demokratično všečen« – socialni dialog že zdavnaj izrodil le v nekakšno nenehno popuščanje s strani delavcev, tako da je takšno vzdrževanje socialnega miru vse bolj **samo še v interesu lastnikov kapitala**, ki vsem krizam navkljub še naprej veselo (in vse bolj enormno) bogatijo. Veliko vprašanje je, če res drži teza, da bi bilo lahko brez takšnega, zgolj navidezno enakopravnega socialnega dialoga za delavce še bistveno slabše. Sam v to že dolgo ne verjamem (več).

Razvoj delavske participacije – splošen družbeni interes

Toda paradoks, na katerega želim opozoriti v obravnavanem kontekstu, je pravzaprav v tem, da razvoj sodelovanja delavcev pri upravljanju in drugih oblik sodobne delavske participacije (udeležba pri poslovnih rezultatih, širše notranje lastništvo) v resnici sploh niti ni »socialno« vprašanje, ki bi bilo lahko predmet socialnega dialoga, ampak je **eno temeljnih vprašanj konkurenčnosti gospodarstva v sodobnih pogojih gospodarjenja na globalnem trgu**. Tak

upravljanja tudi ni učinkovitega korporacijskega upravljanja. Gre torej v bistvu za neke vrste **ekonomski imperativ prihodnosti**. A ta spoznanja poslovnih znanosti so za naše vrle delodajalce, združene v ZDS, očitno popolna »tabula rasa«.

ZSDU je odgovornost zakonodajalca

Problem pa je v tem, da je vse to »tabula rasa« očitno tudi za našega zakonodajalca, ki bi uresničevanje omenjenega splošnega družbenega interesa kot izključno svojo odgovornost očitno najraje prenesel kar na Ekonomsko socialni svet. Visokoleteče nebuloze o svetosti socialnega dialoga, ki da edini zagotavlja »harmoničen« družbenoekonomski razvoj in potreben socialni mir, lahko namreč služijo izključno temu in ničemur drugemu.

O čem, kako in zakaj naj bi se torej »pogajali« socialni partnerji, če pa je posredi **splošen družbeni interes**, ki ga je dolžan zagotavljati parlament kot zakonodajni organ? Še zlasti v pogojih izrazite objektivne neenakopravnosti glede »pogajalske moči« delodajalcev in delojemalcev

Kaj naj zdaj s prenovo ZSDU?

Kaj bo torej zdaj z ZSDU, ki je **definitivno potreben čimprejše temeljite prenove**? Opirati ta trenutek socialni dialog na to temo je, kot smo ugotovili zgoraj, popolnoma brezupno, predvsem pa tudi nedopustno. Bomo potemtakem s to prenovo čakali še naslednjih več kot dvajset let na to, da bodo vodstva posameznih socialnopartnerskih asociacij, kot so ZDS in podobne, končno »dozorela« v svojih spoznanjih o ekonomskih prednostih sodobnega participativnega upravljanja podjetij, o čemer sicer že dolgo učijo sodobne poslovne vede? Še bolj brezupno. Pa tudi škodljivo.

Edino upanje, ki kratkoročno ostaja, je, da bo zakonodajalec na tem področju končno vendarle **spet prevzel svojo odgovornost nase**. Pogoj za to pa je seveda hitra streznitev sedanjih – bolj ali manj teoretično zavedenih – navdušencev nad »socialnim dialogom o vsem in za vsako ceno« v Vladi in Državnem zboru, ki so aktualno zadrego s tem zakonom tudi zakuhali. Ali pa bo treba pač počakati na nove volitve, če bo morda prišla na oblast kaka (s preživetimi vzorci urejanja sodobnih družbenoekonomskih razmerij manj obremenjena) politična opcija.